

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Clara Et Praeclara Methodus Parandæ Eloquentiæ,
Secundùm Doctrinam & Præcepta Cypriani Soarii è
Societate Jesu, Ad Captum Et Praxim Faciliorem
Accommodata**

Worpitz, Georg

Coloniæ Agrippinæ, 1700

§. XVIII [i. e. XVII]. De Usu locorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68908](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68908)

cuique propria reperit in hyeme alibi sudor
lapidis sepulchralis, &c.

§. XVIII. De Usu locorum.

Jam suprà docui, ante omnia statuendam
esse quæstionem, tum verò expendendæ e-
runt ejus conditiones, finità ne sit, an
infinita, conjecturalis, definitiva, an
qualitatis, simplex an composita. Juve-
rit etiam videre an verba in propria signifi-
catione accipiant, an in translata v. g.
mataphorica, quæ eorum etymologia &
conjugata. Nec inutile erit verba illa, aliis,
atque aliis synonymis commutare, sic e-
nim & quæstio melius perspicietur, &
copia verborum pro elocutionè enascetur,
nè iisdem perpetuò verbis propositionem
tuam efferas. Hoc peracto excutiendæ
voces omnes quæstionis seu propositio-
nis assumptæ. Sunt autem principales
predicatum & subjectum quæstionis;
quibus accidunt aliæ, quæ modificare
dicuntur, id est, complere sensum &
significationem. Accipe igitur i. subje-
ctum, & cum eo per locos deambula
investigando, quæ ejus natura, seu quid
sit? & quomodo ab aliis distinguatur,
quæ ejus partes &c. Semper verò quod
argumentum inveneris ex subjecto, in char-
tam conjice, & annota, idque cum præ-
dicato conjunge, ut videas, quàm ap-
tè rem tuam probet, Excusso subjecto, simi-
liter

liter age cum prædicato , atque aliis ad-
 jectis in tua quæstione , & cum iis locos
 percurre. Noli verò anxius hæere in sin-
 gulis, sed si in aliquo eorum nihil occurrerit,
 transi ad sequentem : quemadmodum enim
 nō omnis fert omnia tellus, teste Poëta, sic nec
 quilibet locus semper argumentum suppeditat,
 aut si facit non semper satis habet roboris
 ad probandum. Unde monet c.32. Author;
 levia & aliena (qualia sunt , quæ ad proposi-
 tam quæstionem parùm aut nihil faciunt) esse
 refecanda & rejicienda , cùm ad persuaden-
 dum, qui finis oratoris est , non deserviant.
 Placet hætenus dicta elucidare exemplo. *Sit
 hæc quæstio* An ebrietas homini sit fugienda.
 Hæc, licet restricta sit ad hominem (nec enim
 de pecore hic agimus) tamen erit *infinita*,
 cùm non sit de Petro, Paulo &c. in particula-
 ri , sed universim de homine , sive is mulier
 sit , sive vir , sive Christianus , sive Gentilis.
 Erit *composita* , quia præter *subjectum* quod
 est *ebrietas* , & *prædicatum* quod est , *fugienda* ,
 accedis *modificatum* , *homo* cui
 fugienda dicitur. Unde tria expendenda
 veniunt , *ebrietas* , *homo* , *fugienda* , Quo-
 modo autem expendi per locos possint , o-
 stendet sequens paradigma, cum notis
 in margine positis.

P A R A D I G M A.

Quo per Rhetoricos ordine supra
posito, locos ostenditur,

Ebrietatem esse homini fugiendam.

Nota hoc paradigma exercitio scholastico declamatum esse à juvenibus, scutis, quibus suis cuique locus inscriptus erat, instructis, efficto ad ebrietatem repræsentandam monstro, quod oppugnandum susceperant.

Exor-
dium

Assurgite vestro è pulvere redivivi
Eloquentiæ Principes, sive quos obsoleta in
veritatis caligine, sive quos posterior in ve-
ræ religionis luce, dicendi gloriâ celebres,
suspexit antiquitas. Assurge Pericles! qui per-
orando vibrare fulgura, jactare fulmina, om-
niaque permiscere consueveras. Assurge De-
mosthenes assurge Tulli! tu Romani, Græci
alter eloquii princeps, qui verborum impetu,
sententiarum pondere argumentorum robo-
re, frangere obduratos, percellere sublimes
noveratis animos, Huc aurei oris illustra
lumina Chrysofome, & Chrysologe! qui sa-
crâ eloquentiâ tumescentes vitia impetere a-
criter, eluere fortiter, evellere radicitus soliti.
Assurgite inquam eloquentiæ Principes jarri-
pite clypeos, enses stringite, non quos de Vul-
cani officina depromat Mars bellator, sed
quos suo de penû Pallas armata subministrat.
Non in Martium sed in artium campum des-
cendendo est, non gladio, sed style, non telis,
sed

sed ingenii acie, non manu, sed linguâ decer-
 tandum, depugnandum. Ecce enim ut mon-
 strum immane, fædum, atrox, in humanam
 irregit societatem, ut ebrietas grassatur, omni
 peste nocentius, omni hydra capitalius, omni
 Cerbero formidabilius. Hæc est fanati-
 tatis scopulus, opum charybdis, innocen-
 tiæ, atque omnis honestatis naufragium. Est
 dulcissimum venenum, blandissimum tor-
 mentum, rabies voluntaria, sensuum ac ra-
 tionis eclipsis, belluinæ naturæ fædissimum
 simulacrum. Est tempestas linguæ, animo-
 rum turbo, litium furorisque parens, seditio-
 num incentivum, calcar impudentiæ, libidi-
 num fomentum, scelerum omnium sen-
 tina, æternæque felicitatis excidium. Et
 tamen impunè suâ dominatur nocendi libi-
 dine, exultat diritate, triumphat fæditate.
 Adeste igitur! & contra hoc ventris ido-
 lum, libidinis monstrum, generis huma-
 ni tyrannidem dimicite. Adeste! & ra-
 tionum momenta, argumentorum præ-
 sidia, verborum lumina, sententiarum
 fulmina apportate. Adeste! adeste dicto-
 citius; periculi gravitas moram non pati-
 tur, nè malum crescat in immensum. At
 ubi sunt? animadvertite, inexorable mor-
 tis fatum rursurgendi negat facultatem;
 dormiunt suo in pulvere exanimes, interque
 umbras silentes, silent & ipsi. Vos igitur
 Neo-Rhetores, Tullii nepotes, metum ex-
 cutite, animos assumite, vires exerite vestras,
 quibus

quibus eorum invicem hac in arena decertatis hodie. Locos Rhetoricæ vestræ inspici- te, excutete, & quid valoris, quid roboris, à definitione, notatione, reliquisque argu- mentorum sedibus defumi valeat, per vesti- gate, & intrepidè opponite. Non enim fe- renda hæc morum pernicies, hominum insa- nia, rerum confusio; sed quâ possumus con- tentione obtinendum, nè grassetur ultra; quin etiam enitendum, ut profligetur, aut excidatur. Quod ipsi præstare dum adla- borabunt, vestrum A. A. Assensum, fa- voremque in auscultando consuetum non subtrahite.

Ea est hominis reliquas super animantes præeminens dignitas, ut non solum os subli- mè ferat, cælumque tueri possit, & erectos ad sidera tollere vultus; sed intellectu rerum causas, cælorumque motus perscrutari, fi- nem respicere, ac vitæ suæ rationes ad cer- tam normam moderari. Atque hinc erudi- tissimorum hominum enata sunt præconia. Trismegisto illi antiquitatis Numini, homo magnum est miraculum, in quo rerum omni- um perfectionem sit reperire: Pythagoræ Deus est mortalis, Platoni divinum genus, Plotino universum quoddam. Lucretio divi- næ auræ particula, aliis rerum sublunarium fastigium, aliis creaturarum compendium, a- liis divinæ naturæ imago, deitatis simula- crum, aliis mundi ectypon & finis, aliis quod sol inter sidera, aurum inter metalla, inter flo-

Defini-
tio.

Homo
præstan-
tissima
creatu-
ra post
angelos
sit tur-
pissima
per ebri-
tatem,
ergo e-
brietas
homini
fugien-
da.

res

res rosa, Helena inter formosas, Imperator
inter Reges : una una hunc prætergreditur
Angelorum felicitas, à quibus paulò minor
effectus, reliqua transcendit, reliquis imperat,
& dominatur. At quò proh dolor quò tan-
dem turpitudinis, ac fœditatis se abjicit tam
illustre plasma, quò vilitatis se præcipitat tam
excelsa, & nobilis progenies! quories ebrieta-
tis vitio se commaculat. Fit enim fœdissimum,
ventris mancipium, sordium receptaculum,
abominationum sentina ac vomica, lerna ma-
lorum omnium. Exuit humanæ rationis, quæ
animantia cætera vincit, formam, lutulentæ
suis induit, omnique bruto detestabilior ab-
insensato, immobilique; trunco abjectior effici-
tur. enim verò, quam torpent sinè robore
membra, stipiti, saxoque haud difformia! ve-
luti vitæ vigoreque ad agendum prædita non
essent : quàm manus ac pedes usu motuque
destituti ! quorum dexteritate mira in omni
arte opera fabrefieri novimus ! quàm caput
mentis regia, atque unum facultatum animi
instrumentum in gyros vertigine agitur ! ut
ædes atque omnia suo cum cerebro verti opi-
netur, atque inde in præceps truncus homo
persæpe volvitur, mactatæ in sterquilinio sui,
quàm viventi bestię similior. Quàm oculi,
quibus pulcherrimam cœli terræque faciem
spectare datum est, caligine suffusi ! nec homi-
num, nec viarum, nec rerum norunt discrimi-
na : quàm lingua cujus ope animorum sensa
revelare, ac humanam stabilire societatem fas
est,

*Parti-
um enu-
meratio*
Omnia
mem-
bra ho-
minis
perver-
tit ac
usu suo
spoliat,
ergo est
homini
fugien-
da.

Pars Prima.

est, nec eloquendi, nec gustandi retinet facultatem! quàm auditus, quo aliorum in nos voluntatem percipere, sapientiam atque artem ediscere valemus, confuso stupet sonitus. Quid de mentis necesse queri dotibus: quando memoriæ, cujus adminiculo præteritorum & absentium recordamur, facultas interturbatur: intellectui, qui perscrutatur omnia, virtus adimitur, atque acies hebetatur: ratio, quæ facultates & opera moderatur, sopitur, & tollitur: voluntati deniq; , quæ dominamur omnibus, libertas præpeditur. Videte, quid in homine una nõ procreet ebrietas; quàm membrorum ac rerum ordinem, usumq; perturbet? quàm hominem suâ formâ destituat? atque à nobili naturæ suæ conditione, in præceps agat. Et hominem non dedeceat? ab eodem non removeatur, quàm longissimè? Ipsam adeo nominis nostri originem attendite, & sentietis naturæ dissonam ebrietatem: quæ nimia illa liquorum inundatione nativæ originis adversatur. Meministis hominem ab humo nuncupatum, de qua in primo sui exortu productus est. Verùm nonne humo ac telluri ea congenita est indoles ut arida & sicca, non humida non liquida esse appetat? aquæ frigus & madorem, aëri subtilitatem, igni calorem natura parens indidit: at terræ siccitatem ariditatemque. Hinc est, quod dum quidpiam proferre germinum, parturire florum, sementis educere, & ad maturitatem producere gestit, non valeat, si nimia humorum, ab aquæ,

Nota-
tio. Ho-
mo ab
humo,
humus
autem
humo-
ris ex-
cessum
refugi,
igitur
& ho-
mini fu-
gienda
ebrie-
tas.

G

seu

seu imbrium effusione, ingruentium, turgeat
 redundantia; sed in putredinem in foetorem
 abortit flores, & germina, in coenum, ac fi-
 mum, culmos, & spicas convertit; quin ipsa
 dissolvitur, deperdita velut basi soliditate, in-
 utile vel ad figenda vestigia elementum.
 Quid verò experimur aliud in homine temu-
 lento? vivus, vivus in adipem, in phlegma, in
 catrharma, in hydropem, in putredinem, &
 fatorem abit, dissolvitur, diffluit, vivum ca-
 daver, telluris inutile pondus. Ecquid igitur
 tandem agimus? quod tellus invita, reluctans-
 que patitur, nos sponte nobis accersimus? af-
 fundimus ipsi liquorum intemperiem, qui-
 bus corpus nativumque nexum dissolvimus?
 itane nos deperimus? ut interitum aut boni
 saltem incrementum ipsi præpediamus? Ho-
 mines sumus ab humo; moderato ad fæcundi-
 tatem operum, humore opus habemus; tem-
 perantiam teneamus, fugiamus excessum, &
 redandantiam. Tum enim verò eos profere-
 mus fructus, quos generis nostri conditio ex-
 poscit ab unoquoque. Hominis enim cum in-
 dolem nacte sumus, non stipitis, non belluæ, ea
 nos agere ac præstare addecet, quæ humanæ
 non belluinæ indoli consentanea sunt, & con-
 formia. At, amabò edicite, quid humani elu-
 cet in eo, qui impetum, & libidinem sequi-
 tur, honestatem ac virtutes pensi habet, qui
 artes laboremque non colit, qui vitam inter-
 fumantes tabernas otio, aut vino obrutus, in-
 erti somno transigit? quid humani in eo? inge-
 rit

Conju-
gata.

Nos ho-
mines
sumus
non bru-
ta igitur hu-
manos
actus
præsta-
re debe-
mus nō
bellui-
nos.

rit ut egerat, haurit ut vomat, helluatur ut infaniat? qui ratione non utitur, sensibus etiam destituitur, jacet velut exanimis, sine viribus, sine motu viventium indice; aut si quis in eo est non hominis at bruti est, Liqueoribus enim innatat, ut mergus, in sordibus volvitur, ut scarabæus, grunnit, ut porcus, rudit ut asinus, furit ut leo, fatet ut hircus, vomit ut canis, saltat ut caper, murmurat ut ursus. En multiplicem in uno homine belluam, non hydram septicipitem; at centicipitem; tot enim in eo brutorum formas intueri licet, quot ferarum mores unus exprimit helluo. Quamobrem si Diogenes homines requirens in hujusmodi farinae gregem delaberetur, jure fustibus abigeret ut pecora, in quibus humani nihil, ac honestatis promicat. O quò tandem, Deum immortalem! devolvitur feditatis? adeòne nos naturæ piget, ac pudet nostræ, ut ferinos potius referre mores, quam humanos eligamus? Næ verè vaticinatus est Rex Idumæ, dum ingemisti; Homo, cum in honore esset non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis, per mores belluinos. At enim oggeret aliquis, homo cum animal sit, & sentiendi polleat facultate, posse brutorum exercere actus, nec ejus naturæ repugnare, si sensibus ad libidinem indulgeat. Ô vesaniam! Ô cæcitatem interpellantis! ità nimirum ebrietas rationem sustulit homini, ut non sentiat ab animalis sorte, nullum sibi præberi argumentum ad sectandam

Genus
Homo
est ani-
mal, ani-
malia
autem
in bibē-
do mo-
dum

non ex-
cedunt,
ergo ne
c homo
debet
excede-
re.

Forma
seu spe-
cies. Ho-
mo est
animal
prædi-
tum ra-
tione, ex-
cessus
autem
est con-
tra rati-
onem,
ergo ho-
mini fu-
gien-
dus.

temulentiam. An enim bruta ejus effrænis sunt cupiditatis, ut postquam ad satietatem sitis ardorem restinxerunt, ampliori sorbitione ventrem impleant, ac distendant vasis instar? an non quemadmodum pabulum oblatum satura respuunt, ac rejiciunt vertice, pedibusque obluctando, sic & potum redundantem? quisquis igitur animalis se naturæ participem gloriatur, agat enim verò quod brutum, potet, hauriat, sed ad naturæ duntaxat necessitatem, ad sitis refrigerium, non ad libidinem, non ad cupiditatem oculorum, non ad rationis naufragium, non ad naturæ horrorem, non ad nauseam, vomitumque, hæc enim bruta non agunt, hæc refugiunt, hæc averfantur ac rejiciunt. Et verò sinamus id agere bruta, admittamus hanc iis inexplebilem naturæ cupiditatem ut ultrà, quàm natura exposcat, liquidis se immergant, & impleant, adhuc tamen erit ob quod homini ingluvies ejusmodi non sit concedenda, sed removenda; repugnat enim ea in homine pars, quæ brutis longè superior est ratio, obstat intelligendi facultas, quam animantia cætera sortita non sunt. Constat animalis indole homo; sed & ratio eidem addita est: præditus est sensibus; sed & discurrendi pollet virtute: hæc verò uti prior illâ præstantior, ac eminentior est, ita præesse, ac dominari eidem opus habet, non subesse, non ejus sequi libidinem, ac cupiditatem sensibilem. Ratio enim operationum norma, ratio morum regula, ratio potentiarum animalium

malium amissis est constituta, ut quæ sola videt, quid naturæ nostræ expediat ad finem præstitutum, quid legibus conforme, quid honestati, ac decori sit consentaneum. Videt hæc verò quàm sibi hæc insana potandi licentia officiat, quàm se debitis in actionibus remoretur efficiendis, quàm animum à superna felicitate avertat, terrenisque immergat, quàm sanitatem corporis infringat, ac seipsam evertat: qua ex causa non potest non eadem adversari eamque refugere, ut inimicam. Quantum igitur à vera, rectaque ratione exerras, quisquis hominem in vitæ functionibus brutis æquiparas. Poterit ergò hæc ad fitis, & ventris excessum, supergrediantur naturæ necessitatem, & capacitatem; at homo rationis compos, ratione metiatur bibendi cupiditatem, comprimat potandi libidinem, teneat mediocritatem, habeat licèt sentiendi virtute cum animali communionem. Nam- Simile que velut aurum, quamvis commune quid- ab auro piam cum reliquis habeat metallis, quod tamen præstantiâ valoreque præeminet, etiam pondere supergreditur, naturâ ipsa ordinante. Non aliter homo quantumvis commune quid cum brutis nactus sit in sentiendi facultate; præcellere tamen in eo oportet illud, quo iisdem excellentior ac sublimior reperitur. Ut igitur aurum reliquis pretio ac pondere prævalet metallis, ita majoris in ho- dissimi mine sit, fiatque ratio est necesse. Est ta- litudo men, in quo hominem ab auro dissentire ac in auro.

Contra
ria. Ebri-
etas &
sobrie-
tas.

discrepare animadverto; pondere illud nativo in inferiora eò magis deprimitur præ metallis aliis, quò nobilioris est indolis; at hominem non ad infima quæque dejici, non terrenis ac sensibilibus immergi convenit, sed alta, cœlestia, atque æterna toto mentis affectu, nisu, ac contentione consecrari. Auri quippe centum in visceribus est globi terraquei, scopus hominis, ac terminus superna, ad quem Dei favore conditus est, beatitudo. Ad quam quidem assequendam, quid ebrietate perniciosius? quid sobrietate utilius? ebrietas enim rationem subvertit, sobrietas conservat, ebrietas mentis aciem obtundit, sobrietas acuit: ebrietas vaporum caligine cerebrum obfuscatur; sobrietas depurat, ac serenat: ebrietas fædas rerum imagines ingerit; sobrietas à fæditate repurgat, aut dissipat: ebrietas sensum ad inferiora solum deprimit; sobrietas ad superna attollit & elevat: ebrietas in libidinem ac impudentiam projectum efficit; sobrietas pudorem tuetur, ac honestatem; ebrietas tædium parit cœlestium, sobrietas orexim excitat: ebrietas ignavum ad bonum, sobrietas alacrem, atque expeditum ad virtutem reddere consuevit. Non enim corpus replet humoribus at excitat; non torpere facit sensus, at faciliat; non aggravat sed allevat, & attollit. O cognatam igitur supernæ felicitati sobrietatem! ô adversam eidem ebrietatem! Et hanc præ illa deligamus, expedamus? vitium præ virtute, torporem præ alacritate, cæcitate

tem præ mentis acumine, vefaniam præ intellectûs perspicacia? Excutite igitur omnem de ea admittenda cogitationem, cane pejus & angue refugite, abhorrete, & toto pectore in sobrietatem feramini, animis vestris salutarem, corpori proficuum, ad exoptatam beatitatem. Quin & hoc emolumentum apportat sobrietas, quod boni nominis famam tueatur, quam ebrietas sædissimè commaculat, ac pessumdat. Quàm enim infames sint heluones, tempus indicat, locus designat, loquuntur locii. Dies non sufficit, in noctem protrahuntur comotationes; at nox quorum non scelerum pares? nox & amor vinumque nihil moderabile suadent: excutit nox fronti pudorem, impudentiæ pandit libertatem obducto tenebrarum velamine, inflammat amor, impellit generosus Bacchi, Cerisque liquor, in omne facinus, in omnem turpitudinem. Famulatur & locus taberna, otiosorum, libidinosorum, petulcorum, impudentissimorum, ac perditissimorum hominum receptaculum, omnis pudoris atque honestatis vorago, omnium scelerum officina. Quare si Muræna in Asia fuisse non caruit luxuriæ & infamiæ suspicione; quid sentiemus dies, noctesque egisse in hujusmodi malorum lerna? Et adest sceleratissimorum hominum colluvies, Ionones & pellices, ganeones & fumi- venduli, alcatores, cruminifecæ, scurræ &

Adjuncta hominis ebrii, locii nimirum, tempus & locus dedecent hominem ergo & ebrietas

Homines nauci, quibus omnis in moribus
levitas, in verbis procacitas, in factis tur-
pitudine, qui non minùs ad loquendum, quàm
audiendum projecti, quidvis sibi licere arbi-
trantur, nullius boni habitâ ratione. Quod
si igitur.

Noscitur ex socio qui non cognoscitur ex se.

Quàm fæda & infamis sit helluonum con-
ditio facile est perspicere. Et quanquam
abesset aliorum depravatorum sentina, solâ-
que afferet potatorum turba, non potest ta-
men non eadem combiboni vergere in dede-
cus & opprobrium. Illi enim sunt, qui hone-
statis & humanitatis exuti formam, nulla pro-
vocati siti, jejunio persæpe ventriculo, re-
luctante appetitu, inexplebili tamen ardent
cupiditate, quoties vel oculos, vel mentem
cyathus subierit. Tum enim verò congium
arripiunt, rictum in immensum distendunt,
Infunduntque torrentis instar velut Ætnæ
incendia restincturi. Illi sunt quibus lingua
faucesque sunt aridæ, etiam dum stagnanti-
bus innatant humoribus, ingerunt ut egerant,
bibunt ut vomant canum more, neque desi-
stunt, donec ratione sepulta, corpus etiam
collabascit liquore obrutum. Bellum itaque
minimè bellum indicitur, concertatur pocu-
lis, multiplicantur salutes; provocare & pro-
vocari, vincere & victis insultare, hic gloria,
& triumphus, victis probrum & ludibrium
habetur. Quæ demum hæc morum! hæc tem-
porum perversio! in flagitiis, collocare glori-
am,

am, contemnere ad bibendum segnes, extollere potentes, ebriis laudem, sobriis contumeliam irrogare? Et tamen cum hujusmodi Epicuri de grege porcis habere commercium: fraternam inire societatem probrosum non sit, neque ignominia obnoxium. Interim verò dum sic assidetur combibonibus, dum evacuantur Scyphi, & dolia, dissolvuntur in crumenis aera, exhauriuntur opes, nomina in tabernis contrahuntur; tempus verò rerum omnium pretiosissimum deperit, & diffluit cum liquore, quod muniis & negotiis tribuendum erat, ad rem familiarum, seu augendam, seu conservandam. Quid enim sub hac œconomia solertia? quid statûs officiique rationes? quid uxor, quid liberi? nulla de his omnibus cura, ac nè quidem recordatio. Inculti obsolescunt agri, domus aëris ventorumque injuriis interit, lascivit aut stertit familia, otiantur liberi, uxor, quod libet agit, artis sordescunt instrumenta, negotia hærent intacta, lites indiscussæ, munia neglecta. Hinc abliguritis unde unde præhabitis opibus, domi rerum penuria atque egestas, uxor liberique sinè veste, sinè pane, familia sinè stipendio, crumena sinè pecunia, creditores sine solutione; hinc iurgia inter domesticos, & extraneos, hinc à publicis muniis amotiones, hinc fidei honorisque dispendium, probrum, vincula, carceres, quæ aliaque complura ex helluandi consuetudine emanant & consequuntur. Et verò

Antecedentia.

Ebrii pecuniam produnt, debita contrahunt, tempus perdunt.

Consequentia. Penuria, abjectio, confusio.

Repug-
nantia.

quo pacto res familiaris sumat incrementum si diu noctuque ad vitra & vasa desideat e- brius? aut inerti somno vinoque sepultus ster- tat? labore augetur res familiaris; otium colit ille: præsentia heri ad opus stimulat familia; absens ille in caupona: vigilantia ac industria, negotia promoventur; hanc ille procul à se rejicit: cura ac solitudine opes, ac honores accumulatur? hæc longè à se amandat: spe aluntur creditores; hanc illis excutit pota- toris profusio: lites studio componuntur; hoc ille refugit, ac abhorret. Quid aliud ita- que sequi necesse est, ex tam dissonis ac re- pugnantibus ebriorum moribus, quàm o- pum, quàm honorum, quàm bonorum om- nium jacturam, malorum incrementum.

Ampli-
ficatio
utrius-
que lo-
ci præ-
ceden-
tis,

Hic jam quisque secum reputet, quæ rerum foret confusio si natio omnis, sexus omnis, ætas omnis calicibus vocaret epotandis, si nullus curiis senator, judiciis judex, regno Rex præsideret, non dux exercitus, non Con- sul cives gubernaret, non miles mania custo- diret, sed omnes in taberna helluantur. Quis negotia disponderet, lites dirimiret, bel- lum administraret, hostes repelleret? & un- de alimenta eduliaque ad depellendam fa- mem, unde vestimenta ad frigoris, calorif- que injurias, ac nuditatem tegendam? si nul- lus in agris, in horreis agricola, in pistrino pi- stor, in coquina coquus, in macellis lanio, in officina sutor aut sartor? quis araret, sereret, meteret, tritureret, moleret, pinseret, pecudes abdu-

abduceret, laniaret, appararet in esum, quis pannos ac vestes conficeret; imò quis ara congregaret exponenda cauponibus? ad emendos cyathos, merum & zythum? imò quis scyphos efformaret, quis Cererem coqueret, quis vites coleret, quis uvas colligeret & exprimeret, si in tabernis otiantur omnes? quis tabernas ipsas erigeret? nimirum necesse foret segetes crescere, ac maturare sine cultore, panem conflare sine pistore, amictum parari sine artifice, ædes surgere sine fabro, edulia venire sine foco, & coco, argentum cudi sine malleo, terram crui sine fossore, zythum atque vinum affluere sine labore: alioque enim humana perdurare nequiret societas, sed in chaos redigerentur omnia, fame ac nuditate contabescerent. Verum quam tandem recensitorum malorum causa & origo? an liquor gravis frumenti aut uvarum expressis? fallimur, si hoc sentimus. Ad virium re-
 stauracionem, animique hilaritatem, vinum. (idem de Cerere ferendum iudicium) à numine conditum est. Enim verò si in potu assumendo congrua teneatur mensura, si necessitudinis leges, sitis limites non transcenduntur, si nativæ vires ultra modum, ac capacitatem non obruantur, nunquam ad temulentiaë flagitium quempiam videbimus devolutum. At plus ultra, fulgurans in vitro allicit vini Zythique color, oculosque tentat, incitat ad delibandum appetitus, impellit gustus, & siquidem quali quali infusione

Causarum genera Efficiens inordinata potus cupiditas. Finaliter movens voluptas materialis liquor vini aut cerevisia. Formalis forma ebricitatis.

non

non expletur, nec extinguitur, nullus modus, mensura nulla est infundendi, donec lingua gravetur, guttur reluctetur, manus concidant, ratio sopiatur. *ô* homo! si tamen homo es, qui ratione non moderaris appetitum? quid agis? quò imprudens ab una te rapi brutali finis cupiditate? cur ratione eandem non moderaris? non refrænas, non comprimis? una una voluptas, una titillatio, quæ liquoris meatu sentitur, allicit, inducit, impellit. At quam brevis est illa, heu prope momentanea! nec enim demulcet, ac blanditur deinceps, ubi in stomachum demersus est Bacchus, aut Ceres, sed quousque palatum, gutturque permeat, afficit & recreat, quod unius anhelitûs intervallum non excedit. Quàm verò etiam tenuis, quàm remissa illa est delectatio? imò quàm vilis? quàm abjecta? ab aqua namque virtute aliqua vitis, aut frumenti imbuta cap ar, & hauritur, eaque ex causa vitis, aut sementis pretium, ac æstimationem non exsuperat. Et tu rationis, ac honestatis jacturam potiùs, quàm illius patimavelis? imbrum aquarumque liquores, vitis sementisque succum pluris, quàm rationis ducas imperium? *ô* cæcam cupiditatem, *ô* cupitam cæcitatem! quò enim te præcipitas, quò devolveris? ad imam usque rationis subversionem, quâ belluis non impar effectus, invitus ac reluctans, impetu in quaque rapiris, liquorum æstu jam sustolleris, nunc gravitate deprimeris, nec manuum nec pedum,

pedum, nec virium tuarum potens. Lurida interim squalet facies, distorti capilli, oculi caliantes, fædus narium meatus, fædus oris hiatus, fædus halitus, fæda eluvis, grunntus & ronchus. Quid multa? Effecta
Ebrietatis. bruti non hominis imaginem in corpore humano licet intueri. Ubi verò vini Zythique virtus incaluit ac invaluit, tum verò per membra diffundit se omni toxico crudelijs, & immanijs, si dolores spectes; caput enim excruciat, viscera laniat, cor lancinat, nervos arteriasque pedum ac manuum contorquet, unde innumera morborum progenies. Hinc enim capitis vertigo ac suffusio, oculorum caligo ac lippitudo, narium fordes, fædæ tusses, corruptus halitus, apoplexia, colica, phthisis, chiragra, podagra, & sexcenta morborum tormenta, quæ corpus humanum miserabile spectrum efficiunt, tandemque enecant. Prætereo hic libens animi damna, in quæ hominem conjicit ebrietas, dum verecundiam removet, in libidinem concitat, jurgia accendit, impellit in cædes, & funera charissimorum. Illa solùm commemoro, quæ corporeis ingruunt sensibus, ut judicetis, dignumne sit tantillam tantis cruciatibus emergere voluptatem, & tot membrorum lanienam invehere, ut fluxû liquoris illecebrâ palatum Amplificatio
hujus
loci, afficiatur. Iniquum profectò, ac insanum censebitis omnes, quando censent ipsimet, qui blandientis ebrietatis illecebrâ delusi sunt, postquam in morborum torcular se delapsos per-

perferunt. An non enim podagræ aliorumque morborum aculeis confixorum helluonum in strato decumbentium lamenta audiistis, & execrationes? ô dementem me! qui bibonum in ductus cohortationibus, vim naturæ intuli, ac hausta aliorum salute meam deperdedi ô vesanum; qui breviculæ voluptatis ergò tantis me doloribus indui, ô infauſta dies, ô infelix hora, quâ me in tabernam, in hoc illudve symposium contuli, ô lingua nunquam non sitiens; quid me sic infatuâſti; ô ſuperi; quantis ſupplicis puſillum voluptatis in me plectitis; ô dolores quàm me lancinatis, quàm torquetis: fatius foret me gladio confodi ocyùs, quàm tantis inequleis vitam protrahere. Utinam me liquoris dulcedine abripi paſſus non eſſem; darent ſuperi reualeſcere; darent ad primum ſanitatis redire vigorem quàm ego tabernas, quàm helluones refugiam, quam ori ſemper amplius appetenti frænnum injiciam. Hæc querulantur, ſed fruſtrâ, quando morbi virus ſemel venis infuſum expelli ſe non ſinit. In veſtra id poteſtate eſt, qui hæc peſte needum præoccupati eſtis, ſi combibonum commercium ac Bacchi. Cererisque redundantiam velis, remiſque fugiatis. Et quid ni fugiatis? ſi enim virus ſumere abhorretis, eſtò colore blandiatur, ſaporis dulcedine delectet, & alliciat, quod noxium ſanitati, ac mortiferum prænoſcitis; an non idipſum ad temperandum à potûs exceſſu vos indu-

Com-
paratio

in ducat, in quo perspicitis eam latere vim, quâ vires corporis enervantur, sanitas infringitur, ægritudines invehuntur, mors denique accersitur. Refugeretis calicem massico optimo repletum; si in eo admistum quis toxicum assereret: par igitur ac æquum est, eam vos refugere in potu superfluitatem, ex qua eandem membrorum, ac vitæ corruptionem emanare est compertum. Quæ cum ita se habeant A A. quid superest ut ad hoc ebrietatis monstrum debellandum afferamus ultra? an tabulas, an testes, an præjudicia, an famam, an jusjurandum, an tormenta desideratis? frustra hæc, nec enim opus jurejurando, ubi fæditas per se liquet: neque tormentis, ubi ebrietas ipsa carnificem agit, membra hominis dilaniando, & secretum extorquendo. Fama suapte sponte divulgata, quâ Germani aliæquæ nationes ebrietatis studiosi pessimè audiunt apud omnes. Nec reliqua desunt, si quis pondus ab his derivare desiderat; sed brevitati consalimus, & sapientiæ vestræ, cui etiam pauca dixisse sufficiat. Hoc agite solum, ut quæ in medium allata sunt, pondus apud vos habeant, præsertim dum ebrietatis dulcedo quempiam aggressa, atrectaverit. Tum enim verò quisque meminert se hominem pulcherrimum mundi ac Dei Simulachrum, nè se ventris mancipium, & fordium cloacam constituat. Tum membrorum suo in corpore præcel etiam

expen-

Locum
extrin-
seci.

Epilo-
gus con-
stat enu-
merati-
one po-
sitorum
argu-
mento-
rum.

expendat, ne eorum usu se ultrò destituat. Tum ab humo se sumptum recolat, quam nimio liquorum affluxu in cœnum abire non ignorat. Tum se hominem non brutum esse cogitet, à quo humanos non brutales actus oriri oportere non ignorat. - Tum se animali quadam sensuum communione sociari non excidat, & cum brutis abhorrebit, quidquid ultra necessitatem oggeritur. Ubi verò se bruta supergredi intelligendi facultate, in mentem venerit, tum ratione sibi metiendam corporis refectionem meminerit, non appetitûs libidine: hanc enim Ducem quisquis non sequitur, quid habet amabò quòd à brutis agi non comperiet. Et tamen hæc præcellere hominem oportet virtutis obsequio, honestatis amore, utilitatis ac posteritatis studio. Ubi verò virtus? si vitium sectatur temulentia; ubi honestas? si famam suam fædissimorum hominum commercio, ac propudiosa tabernæ, ac noctis usu commaculat? ubi posteritatis studium, si nulla prolis educandæ, familiæ administrandæ, hæreditatis conservandæ, negotiorum componendorum est cura? nulla capitur cogitatio. Ah proscribe, proculcate huiusmodi hominem AA. nec enim ferendus est inter homines, qui humano generi, suâ ignaviâ, otio ac temulentia creaturus est exitium. Nec illius vos tangat commiseratio, quisquis ab hoc vitio desistere renuit: brutum enim censendus est non homo, qui rationem mergit excessu, vitam voluptate metitur,

metitur, rei vilissimæ amorem honestati præfer, ac, ut paucis dicam, nihil humanitatis in moribus repræsentat. Quis tam cæcus est, ut cum abhorreat ac detestetur morborum lani- enam, capitis, manuum, viscerum, pedumque dolores, tamen non refugiat horum malorum originem, potius excessum. Vos verò quibus sanitas in votis, virtus cordi, honestas amori est, amate sobrietatem, sobrietatem sectemini, contenti naturæ sitim explere: ingurgitare verò, atque ventrem obruere ut insanum, ut belluinum detestemini, ac refugiatis.

PARADIGMA

BREVIUS.

Laus Eloquentiæ seu Rhetoricæ
per omnes locos.

Tanta sunt Eloquentiæ præconia, ut ubi principium, ubi finem capere oporteat, Defini-
tio. dubius hæream. Si enim naturam ejus contempler, inuenio *artem esse*, & facultatem, Parti-
tuo. quæ *optimis sententiis verbisque lectissimis* ad um di-
tribu- auditorum aures, & animos *st effundit*, ve- tio. lut mentis interpres, morum Magistra, vi- tio. tæ norma, animorum Domina & Modera- trix. Si partes in quas secatur dispiciam, comperio, quod fortissima rationum momenta adinueniat; quò quid melius? quòd eadem pulcherrimam digerat; quò quid accommodatius? quòd illa verborum coloribus sententiarum luminibus illustret; quò quid ornatius? quòd deniquè memoriæ commendet, & ad audi-

audientes proferat gratissima vocis ac gestuum moderatione, quò quid humanæ societati opportunius? Quam quidem ejus præcellentiam innuere voluerunt sapientes, qui ab *eloquendo Eloquentiam*, ab antiquato Græcorum p̄o *Rhetoricam* vocitaverunt. Quare si *Eloquentes*, & dicendi facultate præditi præconio digni semper sunt habiti, quis ambiget *Eloquentiam* dicendique facultatem præconio dignam, cujus beneficia idipsum sunt consecuti. Hinc est quòd in *artium* & quidem *liberalium* censum reposita sit, ut pari cum iis haberetur in pretio, quæ non infimum inter eas locum occupat. Et verò hæc ipsa est, quæ reliquas *oratione facit splendescere*, dicendi gratia radiare, quando earum arcana disertè expromit, leges & commoda concinnè explicat & dilaudat. Mihi quidem horto omnigenâ florum profapiâ confito semper similis visa est Eloquentia. Quemadmodum enim ille illustrium illorum germinum decore, non oculos solùm delectat, sed & tactum, odoratum ipsosque animos ad se rapit; sic Eloquentia non solùm aures lenociniis afficit, sed & vi ac potestate mentes hominum permovet, & trahit in sensum, quem voluerit. In hoc tamen inferior longè est illa florum gloria, quòd ætatem non ferat, sed brevissimo temporis decursu emarcescat. At Eloquentiæ decus æternitatem spectare potest, si chartis ærique commendetur, namque etiam post authorum fata mutæ loquuntur

Nota-

Conjuga-

Genus

Species

Simile

Dissimile.

quuntur oratorum linguæ, perorat silentium.
 Et præconiis laudibusque digna non fit ;
 quin inò dignissima est. Ità judicat vel ipsum **Contra**
 naturæ beneficio omnibus gentibus insitum **rum,**
 aurium judicium, quibus odio est verborum
barbaries, horrore incultus neglectusque ser-
 mo, abominationi numerorum asperitas, quò
 quidem fit manifestum *gratam* esse politam,
 cultamque *dicendi copiam*, arridere animis,
 placere auribus : Atque inde quantum prio-
 rem detestantur, tantum hanc comprobare,
 & extollere laudibus est necesse. Nimirum
 argumentorum vigore robusta est, partitione
 eorundem concinna, rerum & verborum **Adjun-**
gratâ suavis, comis, erudita, liberalis, affectu- **ta,**
 rum varietate vivida, sententiis gravis, & ad-
 mirabilis, quò non potest non fieri laude con-
 digna. Sed & illa est quæ excusâ ignaviâ &
 torpore *appositè dicendi leges* consecratur, **Antece-**
imitatione præstantissimorum Oratorum **dentias**
 combibit, & *exercitatione* in usum deducit
 infractâ constantiâ : unde mirum non est esse
 cultu, & vultu tam mirificam. Non illa per- **Repug-**
 plexo rerum ordine *confundit* audientium **nantia,**
 animos, non verborum neglectu *offendit au-*
res, non hiulca numerorum junctura exaspe-
 rat, non inconditâ vocis ac gestûs vibratione
 patientiam exereet, sed optimis sua promit-
 sentiis verbisque lectissimis. *Finem* enim **Causa**
 sibi unicè præfixum habet, verborum decore, **finalis,**
 & rerum pondere *suas in partes*, quas secta-
 tur honestissimas semper, *pertrahere* audien-

Ha

tium

Efficiens. tium animos. Hinc est, quod non qualem qualem suæ disciplinæ cultorem sibi deponat, sed qui probitate prudentiaque instructus celeres & acutos ingenii nactus sit motus, memoriam facilem, latera firma, canoram vocem, solutam linguam, oris ac totius corporis conformationem: qui rerum omnium etiam abstrusissimarum peritiâ imbutus de singulis valeat disceptare, cum res universas sibi Eloquentia in materiam vindicet, ut eas deinde in sua divisas membra troporum floribus exornet, figurarum apparatu illustret ac fecundet: demumque proferat ad audientes cum aptissima vocis & motuum inflexione. Hinc illæ enascuntur illustrationes mentium, inclinationes voluntatum, animorum metamorphoses, quas longum foret recensere. Quapropter si *reliquis* ingenium hominem ad decentibus *artibus* suis tribuitur honor, atque æstimatio, non video, eccur huic *dicendi facultati* tribueudus non sit amplissimus.

Materialis.

Formalis.

Effectus.

Comparatio

Simile exercitium de lilio invenies apud Caesinum l. 3. c. 13. De Castitate apud P. Poemeii progym. 3. c. 1. §. 1.

ANNOTATIO.

Quæ hic l. 1. de amplificatione in Authore habentur, & quæ de genere exornativo, & deliberativo, uti & quæ l. 2. de partibus orationis, commodiùs (proximè spectando) parte quinta ponentur.

PARS